

تحلیل شاخص‌های صنعت بیمه

مرحانه بشخور^۱

چکیده

بررسی وضعیت کلان اقتصادی کشور حاکی است که اقتصاد با ریسک‌های متنوع اقتصادی، سیاسی و طبیعی مواجه است. توسعه صنعت بیمه و بهبود خدمات ارائه‌شده این نهاد مالی می‌تواند تا حد زیادی این ریسک‌ها را پوشش داده و موجبات رشد، کاهش بیکاری و ارتقای امنیت اقتصادی را فراهم کند. بررسی آماری نشان می‌دهد نخست، گرچه روند کل حق بیمه تولیدی در دوره مورد بررسی صعودی است، بخشی از این رشد ناشی از افزایش تورم است. دوم، اقبال کافی نسبت به بیمه زندگی وجود ندارد. سوم، در سال ۲۰۲۰، ضریب نفوذ بیمه در جهان، ۷/۴ درصد بوده است که ضریب نفوذ بیمه در ایران فاصله زیادی با آن دارد. بنابراین علی‌رغم توسعه این صنعت به منظور رسیدن به نقطه مطلوب در این حوزه موارد زیر پیشنهاد می‌شود: ارائه خدمات جدید بیمه‌ای متناسب با فضای کلان اقتصادی کشور، افزایش پیوند بین صنعت بیمه و بازار سرمایه برای تقویت توانایی بخش مالی در تأمین مالی فعالیت‌های مولد و استفاده فناوری‌های نوین از جمله بلاکچین‌ها در شناسایی ریسک مشتری و...

واژگان کلیدی: صنعت بیمه، ضریب خسارت، حق بیمه، بیمه زندگی.

مقدمه

اقتصاد مواجه بوده است که از جمله می‌توان به وقوع مکرر خشک‌سالی و کم‌آبی، سیل، زلزله، همه‌گیری کرونا، تغییرات مکرر سیاست‌های اقتصادی، سخت‌تر شدن برقراری روابط اقتصادی (اعم از تجاری و مالی) با دیگر کشورها و... اشاره کرد. این شرایط موجب شده است که افزون‌بر ریسک‌های قبلی، تنوعی از ریسک‌های جدید سر راه فعالان اقتصادی قرار گیرد که چشم‌انداز نامناسبی را در مقابل آن‌ها قرار می‌دهد و از این طریق بر رشد و امنیت اقتصادی تأثیر منفی می‌گذارد. این در حالی است که توسعه صنعت بیمه به دلیل نقشی که در توزیع ریسک و تأمین مالی ایفا می‌کند، می‌تواند بخش عمده‌ای از این نااطمینانی‌ها را مرتفع کند.

بررسی روند شاخص‌های کلان اقتصادی حاکی است که در سال‌های اخیر، سرمایه‌گذاری مولد در اقتصاد به شدت کاهش یافته؛ به طوری که حجم سرمایه‌گذاری‌های صورت‌گرفته حتی جبران استهلاک را نیز نکرده و در مقابل، فعالیت‌های سفته‌بازانه در بازارهای مالی به شدت رشد داشته است. این موجب بروز بی‌ثباتی‌ها و نوسانات گسترده در برخی متغیرهای کلیدی اقتصاد از جمله نرخ‌های ارز و تورم شده و فعالیت‌های اقتصادی را با ریسک‌های متنوع و زیادی مواجه کرده است. افزون‌بر بی‌ثباتی‌های اقتصادی، کشور با دامنه متنوعی از پدیده‌های غیراقتصادی اما تأثیرگذار بر متغیرهای

۱. پژوهشگر، گروه اقتصاد مقاومتی و برآورد اقتصادی، مرکز پژوهشی امنیت اقتصادی تدبیر، تهران، ایران mballameh1398@gmail.com

۱- روند شاخص‌های صنعت بیمه

عملکرد صنعت بیمه در اقتصاد را می‌توان از ابعاد مختلف مورد بررسی قرار داد. یکی از این ابعاد، بررسی شاخص‌های اقتصادی از جمله حق بیمه تولیدی، حق بیمه سرانه، ضریب نفوذ بیمه، ضریب یا نسبت خسارت است. در ادامه، به بررسی آخرین وضعیت این شاخص‌ها پرداخته می‌شود.

حق بیمه تولیدی: منظور از حق بیمه تولیدی، مبالغ تولیدی بیمه‌نامه‌هایی است که در دوره گزارش مؤسسات بیمه صادر شده‌اند. این شاخص، به نوعی عرضه بیمه را به دست می‌دهد و به‌عنوان شاخصی از تولید و عرضه اطمینان در بازار بیمه در نظر گرفته می‌شود. همچنین، این شاخص تا حدی منعکس‌کننده منابع مالی در اختیار اقتصاد برای بهره‌گیری در فرایند سرمایه‌گذاری مولد است.

کل حق بیمه تولیدی در اقتصاد را می‌توان از دو بعد مورد بررسی قرار داد. ۱- حق بیمه تولیدی توسط بخش‌های دولتی و غیردولتی و ۲- حق بیمه تولیدی در بیمه زندگی و غیرزندگی. در بعد اول، از آنجاکه در سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۸۷، سهام شرکت‌های بیمه البرز، آسیا و دانا به بخش خصوصی واگذار شد، بخش دولتی صنعت بیمه از سال‌های ۱۳۸۹ به بعد، منحصر به فعالیت شرکت بیمه ایران شد. منظور از حق بیمه تولیدی در بخش خصوصی نیز حق بیمه ایجادشده شرکت‌های بیمه آسیا، البرز، دانا، پارسیان، توسعه، رازی، کارآفرین، سینا، ملت، امید، حافظ، دی، سامان، ایران معین، نوین، پاسارگاد، معلم، میهن، کوثر، ما، متقابل کیش، آرمان، آسماری، متقابل

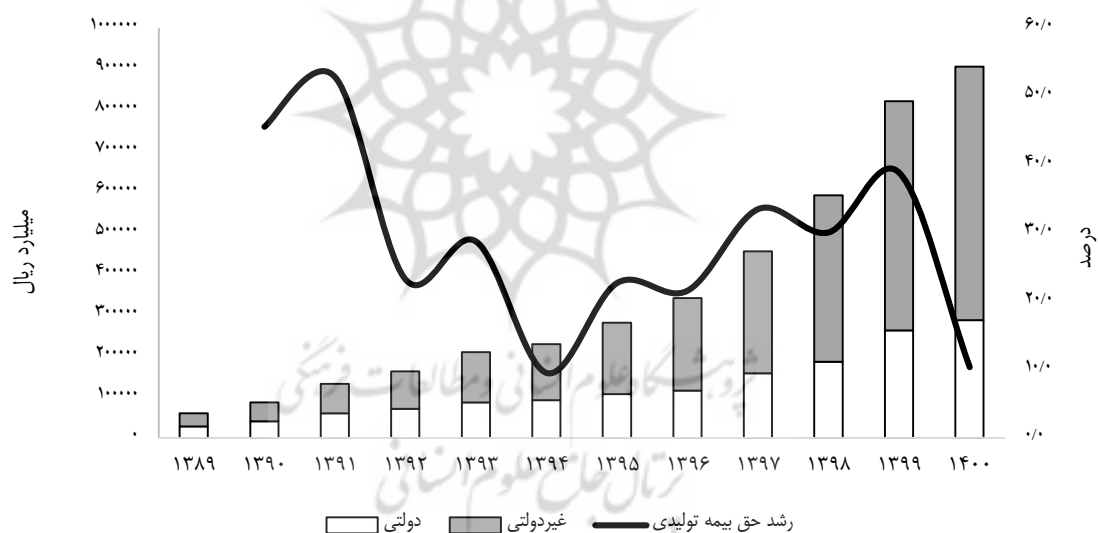
به‌طور کلی می‌توان گفت از سویی، صنعت بیمه با ارائه پوشش‌های لازم برای ریسک‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی، امکان تأمین مالی کم‌ریسک را برای صاحبان عوامل تولید فراهم می‌کند تا آن‌ها با آسودگی و آرامش کامل وارد صحنه‌های اقتصادی شوند و از سوی دیگر، بیمه‌گران با گسترش پروژه‌های سرمایه‌گذاری و با تشویق کارایی اقتصادی به اقتصاد ملی کمک می‌کنند. همچنین، بیمه‌ها مانند بانک‌ها و بازارهای سرمایه، در نقش واسطه مالی می‌توانند نیازهای واحدهای شغلی و خانوارها را تأمین مالی کنند. همچنین، فعالیت‌های اقتصادی اعم از تجاری یا غیرتجاری همواره با ریسک عواید منفی، ضرر و خسارت ناشی از بلایای طبیعی، جرائم مالی، سرقت، سوانح و خطرهای تخریب و از بین رفتن عوامل تولید یا محصول روبه‌رو هستند. بیمه با جبران خسارت یا کاهش ریسک فعالیت‌های اقتصادی، عدم اطمینان‌ها و نوسان‌های نامنظم می‌تواند چرخه‌های اقتصادی را ملایم‌تر کند و آثار منفی بحران‌ها بر متغیرهای خرد و کلان اقتصاد را ضعیف سازد. بدین ترتیب می‌توان گفت توسعه صنعت بیمه از کانال‌های مختلف در تقویت وضعیت امنیت اقتصادی ایفای نقش می‌کند. این گزارش به بررسی وضعیت شاخص‌های اقتصادی صنعت بیمه برای آگاهی از روند توسعه این صنعت می‌پردازد. از این‌رو در بخش اول، روند این شاخص‌ها ارائه شده است. بخش دوم به بیان آثار مثبت امنیت اقتصادی ناشی از توسعه این صنعت می‌پردازد. در نهایت، در بخش آخر راهکارهایی در راستای تقویت بخش مالی پیشنهاد می‌شود.

غیردولتی بیش از ۲ برابر حق بیمه تولیدی بخش دولتی است. از سوی دیگر، در سال ۱۳۹۸، رشد حق بیمه تولیدی بخش‌های دولتی و غیردولتی هر دو کاهش داشتند، اما در سال ۱۳۹۹ هر دو افزایش یافتند^۱. با توجه به آمارهای ۱۰ ماهه سال ۱۴۰۰، رشد حق بیمه تولیدی بخش‌های دولتی و غیردولتی به ترتیب حدود ۹/۵ و ۱۰/۳ درصد بوده است؛ البته بخشی از این رشد حق بیمه ناشی از افزایش تورم است و نمی‌توان الزاماً آن را به‌طور کامل ناشی از افزایش عرضه اطمینان در سطح کلان اقتصاد دانست.

اطمینان متحد قشم، تعاون، سرمد، تجارت نو، حکمت صبا، زندگی خاورمیانه و زندگی باران (که از ابتدای سال ۱۳۹۹ پروانه فعالیت دریافت کرده) است.

همان‌طور که در نمودار شماره ۱ مشاهده می‌شود، روند کل حق بیمه تولیدی در دوره مورد بررسی صعودی است، اما از نرخ رشد پایداری برخوردار نیست. همچنین، در سال‌های ابتدایی دوره، سهم حق بیمه تولیدی دولتی و غیردولتی تقریباً برابر، اما در سال‌های انتهایی دوره، حق بیمه تولیدی بخش

نمودار ۱- حق بیمه تولیدی به تفکیک بخش‌های دولتی و غیردولتی در دوره ۱۳۸۹-۱۴۰۰

مأخذ: بیمه مرکزی.

مبنای حق بیمه‌های وصولی لحاظ می‌شود. همان‌طور که در نمودار شماره ۲ مشاهده می‌شود، سهم هر دو

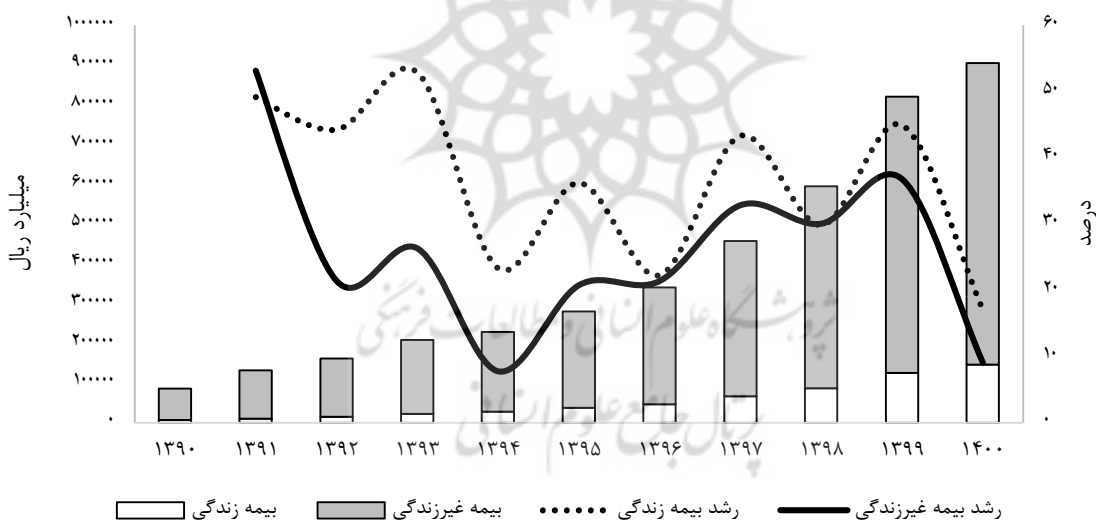
حق بیمه تولیدی درباره بیمه‌های غیرزندگی بر مبنای مبلغ حق بیمه صادره و در بیمه‌های زندگی بر

۱. نرخ رشد حق بیمه تولیدی بخش دولتی از ۳۶/۳ درصد در سال ۱۳۹۷، به ۱۸/۲ درصد در سال ۱۳۹۸ کاهش و به ۴۱/۱ درصد در سال ۱۳۹۹ افزایش یافت که تغییرات زیادی را نشان می‌دهد. در مقابل، حق بیمه تولیدی بخش غیردولتی تغییرات شایان توجهی نداشت و از ۳۳/۵ درصد در سال ۱۳۹۷ به حدود ۳۰ درصد در سال ۱۳۹۸ کاهش و به ۳۸/۸ درصد در سال ۱۳۹۹ افزایش یافت.
۲. آمار سال ۱۴۰۰ مربوط به ۱۰ ماهه است.

در سال ۱۳۹۹ این رشد جبران شد و بیمه زندگی رشد ۴۵ درصدی و بیمه غیرزندگی رشد ۳۸ درصدی را تجربه کردند. در ۱۰ ماهه سال ۱۴۰۰، بیمه زندگی ۱۷ درصد و بیمه غیرزندگی ۹ درصد رشد داشته است. مقایسه رشد و حجم حق بیمه زندگی در مقابل حق بیمه غیرزندگی حاکی است که به رغم رشد بیشتر این نوع بیمه نسبت به بیمه غیرزندگی، همچنان اقبال کافی نسبت به این نوع بیمه وجود ندارد در حالی که بهبود جایگاه این نوع بیمه هم از بار یارانه‌ای دولت در مواقع بحرانی می‌کاهد و هم منابع مالی بلندمدتی را برای سرمایه‌گذاری‌ها تجهیز می‌کند.

رشته بیمه از کل حق بیمه تولیدی در دوره مورد بررسی افزایش یافته است. همچنین، حق بیمه تولیدی زندگی در این دوره رشد بیشتری نسبت به حق بیمه تولیدی غیرزندگی داشته است؛ به طوری که نسبت حق بیمه تولیدی در بیمه غیرزندگی به حق بیمه تولیدی در بیمه زندگی، از ۱۲ برابر در ابتدای دوره به ۵ برابر در سال‌های انتهایی کاهش یافته است. بررسی نرخ رشد این دو نوع بیمه در طول دهه گذشته حاکی است که بیمه زندگی به جز سال ۱۳۹۱، همواره رشدی بیشتر یا برابر با بیمه غیرزندگی داشته است. در سال ۱۳۹۸، رشد هر دو رشته بیمه به ۳۰ درصد کاهش یافت، اما

نمودار ۲- حق بیمه تولیدی در بیمه‌های زندگی و غیرزندگی در دوره ۱۴۰۰-۱۳۹۰

مأخذ: بیمه مرکزی.

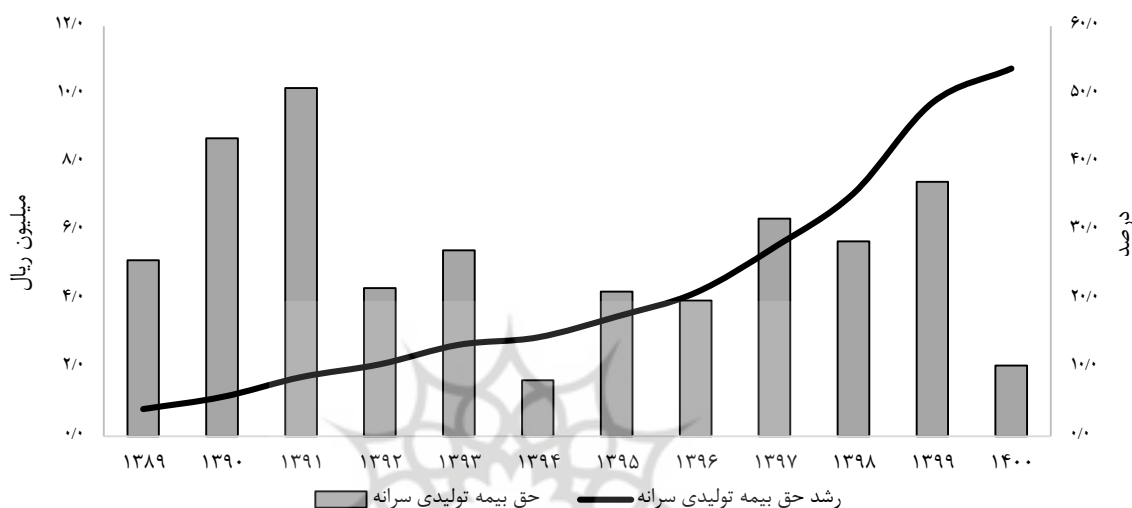
(میلیون ریال) و نیز رشد این شاخص ارائه شده است. همان‌طور که در این نمودار مشاهده می‌شود ۱- این شاخص در دوره مورد بررسی روند افزایشی داشته است. در واقع، از سال‌های ۱۳۹۵ به بعد، برخلاف نیمه اول این دهه، این متغیر با سرعت بیشتر

- **حق بیمه سرانه:** بیمه سرانه بیان‌کننده مقدار حق بیمه‌ای است که هر نفر به طور متوسط در کشور پرداخته است. این شاخص در واقع، توزیع حق بیمه کل را بین جمعیت کشور در یک سال نشان می‌دهد. در نمودار شماره ۳، روند حق بیمه تولیدی سرانه

۱۳۹۱، ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹)، این شاخص رشد زیادی را تجربه کرده که حاکی از ارتقای جایگاه بیمه در مدیریت ریسک در جامعه است.

افزایش یافته و شیب نمودار فزاینده بوده است و ۲- در سال‌هایی که اقتصاد کشور با شوک‌ها و بحران‌های تحریمی مواجه بوده (به‌خصوص سال‌های ۱۳۹۰،

نمودار ۳- روند حق بیمه تولیدی سرانه و نرخ رشد آن در ایران در دوره ۱۳۸۹-۱۴۰۰

مأخذ: بیمه مرکزی.

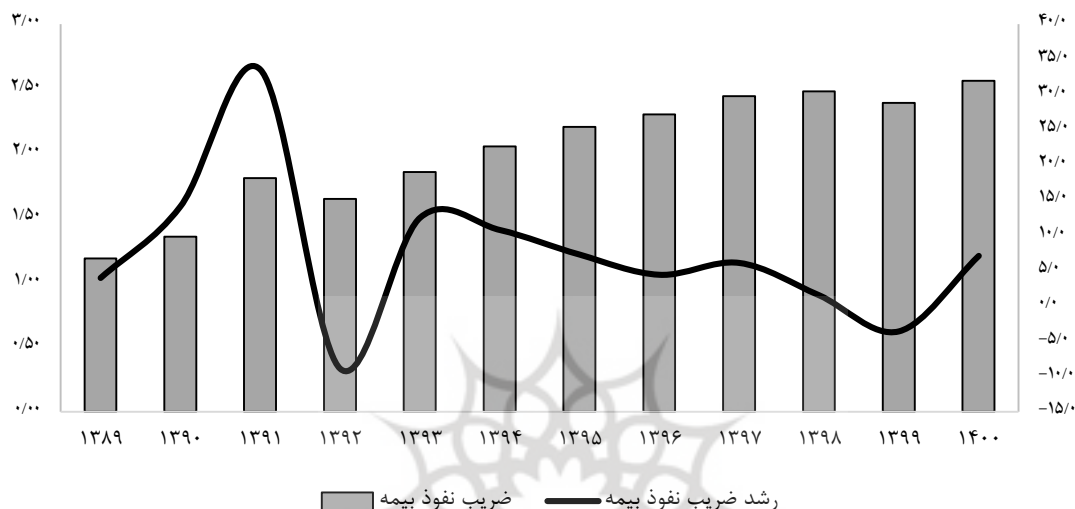
شاخص به ۱/۵ درصد کاهش یافت. این شاخص در سال ۱۳۹۹، رشد منفی ۳/۶ داشت. همچنین، روند کلی رشد این شاخص حاکی است که در سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۱، با کاهش تولید ناخالص داخلی و افزایش تقاضا برای بیمه به دنبال تحریم برخی انواع بیمه، ضریب نفوذ بیمه افزایش یافته و در مقابل، در دوره ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۶، نرخ رشد این متغیر روند نزولی داشته که به این معنی است که به دنبال رشد تولید ناخالص داخلی، حق بیمه تولیدی رشد زیادی نداشته و این موضوع موجب شده است که هر سال شاخص ضریب نفوذ بیمه به میزان کمتری نسبت به سال پیش رشد کند. رشد نزولی ضریب نفوذ بیمه در سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۰ نیز دنبال شده که حاکی از عدم تغییرات زیاد این صنعت نسبت

- شاخص ضریب نفوذ بیمه: ضریب نفوذ بیمه، جایگاه صنعت بیمه هر کشوری را در مقایسه با کل اقتصاد آن مشخص می‌کند. این شاخص از نسبت حق بیمه تولید شده به تولید ناخالص ملی به قیمت جاری محاسبه می‌شود. یکی از شاخص‌های توسعه و ترقی صنعت بیمه در هر کشور، ضریب نفوذ بالای بیمه‌ای در آن کشور است. همان‌طور که در نمودار شماره ۴ مشاهده می‌شود، این شاخص روند افزایشی ملایمی داشته که حاکی از ارتقای جایگاه صنعت بیمه در این دوره است؛ البته باید توجه داشت که میزان افزایش این شاخص در هر سال نسبت به سال قبل چندان مهم نیست؛ به‌طوری‌که گرچه این شاخص در سال ۱۳۹۷، رشد ۶ درصدی را تجربه کرد، در سال ۱۳۹۸، میزان رشد این

همچنین، در سال ۲۰۲۰، ضریب نفوذ بیمه در جهان معادل با ۷/۴ درصد بود که ضریب نفوذ بیمه ایران فاصله زیادی با آن دارد.

به کل اقتصاد است. سهم صنعت بیمه از اقتصاد کشور بین ۱/۵ تا ۲/۵ درصد است که در مقایسه با سهم بالای بخش خدمات در تولید ناخالص چندان زیاد نیست.

نمودار ۴- ضریب نفوذ بیمه و رشد آن در دوره ۱۳۸۹-۱۴۰۰ (درصد)

مأخذ: بیمه مرکزی.

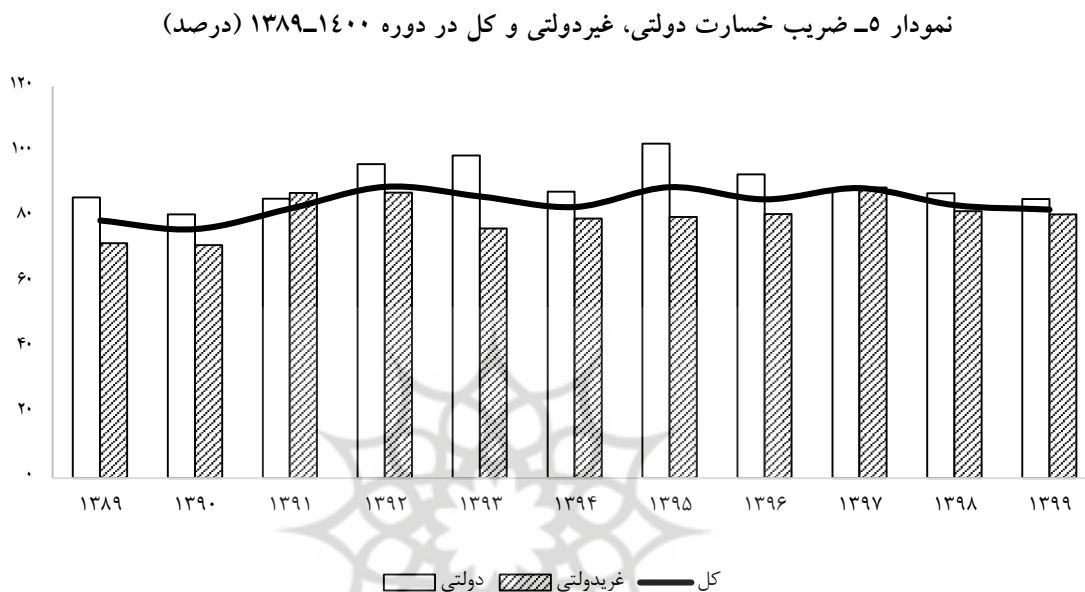
صورت باید از درآمدهای غیربیمه‌گری سود به دست آورد. در این حالت، اگر شرکت بیمه در عملیات سرمایه‌گذاری، دارای نقدینگی مناسب و مدیریت سرمایه‌گذاری بهینه نباشد، به‌طور حتم با زیان مواجه می‌شود. همان‌طور که در نمودارهای شماره ۵ و ۶ مشاهده می‌شود ۱- ضریب خسارت در بیمه دولتی و بیمه غیرزندگی بیشتر از غیردولتی و زندگی بوده است؛ هرچند در سال ۱۳۹۹، ضریب خسارت در هر دو بیمه زندگی و غیرزندگی تقریباً برابر بود که ناشی از پیامدهای مخرب همه‌گیری کرونا بر اقتصاد است. ۲- از سال ۱۳۹۱، ضریب خسارت کل همواره بالاتر از ۸۰ درصد بوده است. این شاخص در سال ۱۳۹۷،

ضریب خسارت: ضریب خسارت عبارت از حاصل تقسیم خسارت واقع‌شده به حق بیمه عایدشده برحسب درصد است. این ضریب نشان می‌دهد که چند درصد از حق بیمه‌ها بابت خسارت خطرهای تحت پوشش به بیمه‌گذاران برگشت داده شده است یا خواهد شد. در محاسبه این شاخص، کارمزد شبکه فروش و هزینه‌های اداری-عمومی دخالتی ندارد. با توجه به اینکه حدود ۱۵ تا ۲۰ درصد هزینه شرکت‌های بیمه در خصوص کارمزد فروش و هزینه‌های سربار اداری و پرسنلی است، ضریب خسارت باید کمتر از ۸۰ درصد باشد تا شرکت بتواند در عملیات بیمه‌گری سود شناسایی کند. در غیر این

۱. با توجه به انتشار نیافتن اطلاعات، ضریب نفوذ بیمه در سال ۱۴۰۰ پیش‌بینی است.

به بالاترین مقدار خود رسید و در دو سال انتهای دوره اندکی کاهش یافت و ۳- در سال‌هایی که ریسک اقتصادی افزایش یافته، میزان ضریب خسارت نیز افزایش داشته است (برای مثال، در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲، ۸ درصد و در سال ۱۳۹۷ حدود ۴ درصد رشد داشته است). همچنین، نسبت خسارت در ۱۰ ماهه سال ۱۴۰۰، حدود ۵۲/۲ درصد بود که نسبت به سال گذشته، ۲/۹ درصد افزایش داشت^۱.

نمودار ۵- ضریب خسارت دولتی، غیردولتی و کل در دوره ۱۳۸۹-۱۴۰۰ (درصد)

مأخذ: بیمه مرکزی.

نمودار ۶- ضریب خسارت بیمه‌های زندگی و غیرزندگی در دوره ۱۳۹۰-۱۳۹۹ (درصد)

مأخذ: بیمه مرکزی.

۱. با توجه به کامل نبودن آمار سال ۱۴۰۰، به جای ضریب خسارت از نسبت خسارت استفاده می‌شود.

۲- ملاحظات امنیت اقتصادی

ناحیه صنعت بیمه تلقی می‌شود؛ زیرا توسعه بیمه‌های عمر و پس‌انداز با در اختیار قرار دادن منابع مالی بلندمدت به شرکت‌های بیمه، زمینه را برای سهولت دسترسی به منابع مالی از طریق بیمه فراهم می‌کنند. همچنین، اگر توسعه صنعت بیمه به گونه‌ای باشد که بتواند موارد بیشتری از ریسک‌های پیش روی سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی از جمله ریسک نوسانات نرخ ارز، ریسک تغییرات نرخ بهره و سیاست‌های پولی، ریسک تغییر سیاست‌های مالیاتی یا حقوق مالکیت و... را پوشش دهد، انگیزه‌های سرمایه‌گذاری مولد را تقویت می‌کند.

- پوشش ریسک فعالیت‌های تجاری: بیمه، کارکرد بیمه‌گری خود را در بخش تجاری با ارائه خدماتی مانند بیمه اعتبار تجاری، بیمه اعتبار اسناد دریافتی، بیمه اعتبار اموال، بیمه محصولات تجاری و... انجام می‌دهد. باید توجه داشت که کارایی بیمه در این زمینه به میزان توسعه‌یافتگی صنعت بیمه وابسته است. هرچه صنعت بیمه توسعه‌یافته‌تر و رشته‌های بیمه‌ای متنوع‌تر باشند، بخش بیشتری از ریسک مبادلات تجاری پوشش داده می‌شود. این موضوع تأمین نیازهای وارداتی - به‌خصوص دسترسی به نهاده‌های وارداتی - را آسان‌تر و بخشی از چالش‌های پیش روی رشد اقتصادی را برطرف می‌کند.

- پوشش ریسک بازارهای مالی: ماهیت بازارهای مالی با ریسک در هم آمیخته است. برای مثال، سرمایه‌گذاران بازار سرمایه با ریسک افت ناگهانی قیمت سهام یا ریزش بلندمدت شاخص سهام یا برخی ریسک‌های مربوط به خراب‌کاری و فساد در برخی از

اقتصاد ایران در نتیجه تحریم‌ها و بی‌ثباتی‌های اقتصادی ناشی از آن از سویی و از سوی دیگر، وقوع حوادث طبیعی پی‌درپی از جمله سیل، زلزله و... و همچنین پدیده همه‌گیری کرونا، در معرض طیف گسترده‌ای از ریسک‌ها قرار دارد. این وضعیت در کنار بی‌ثباتی در سیاست‌گذاری‌های اقتصادی موجب شده است که فعالان اقتصادی با ریسک‌های بالایی در تصمیم‌گیری‌های خود مواجه باشند. با توجه به اینکه یکی از مهم‌ترین کارکردهای صنعت بیمه پوشش ریسک‌های اقتصادی است، توسعه این صنعت و بهبود جایگاه آن از نظر سهم در تولید ناخالص، تأثیرات مثبت زیادی در فرایند رشد و ارتقای امنیت اقتصادی به همراه دارد. از جمله کانال‌های تأثیرگذاری این صنعت بر امنیت اقتصادی موارد زیر است.

- تأثیرگذاری بر سرمایه‌گذاری مولد: شرکت‌های بیمه با جمع‌آوری سرمایه‌های خرد و پراکنده در سطح جامعه برای ایفای تعهدات، ذخایری را در حساب‌های خود نگهداری می‌کنند. این ذخایر امکان سرمایه‌گذاری را برای شرکت‌های بیمه فراهم می‌کند. بنابراین، صنعت بیمه از توان بالقوه برای مشارکت در سرمایه‌گذاری‌های کلان برخوردار است. برای مثال، صنعت بیمه می‌تواند با استفاده از روش‌هایی مانند خرید سهام در بازار سرمایه، سپرده‌گذاری در سیستم بانکی و خرید اوراق مشارکت، فعالیت‌های اقتصادی را تأمین مالی کند. در این زمینه، توسعه بیمه‌های عمر و پس‌انداز مهم‌ترین عامل بهبود فضای کسب‌وکار از

سرمایه برمی‌گردد، اما دارای زیرشاخص حمایت از سهام‌داران است. همان‌طور که گفته شد، این صنعت از سویی با ایفای نقش به‌عنوان فراهم‌آورنده منابع مالی برای کسب‌وکارها موجب بهبود شاخص اخذ اعتبار می‌شود و از سوی دیگر، با کاهش ریسک بازارهای مالی از جمله بازار سرمایه بر شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران تأثیر مثبت می‌گذارد.

- بهبود رشد اقتصادی و ارتقای وضعیت امنیت اقتصادی: صنعت بیمه از سویی با فراهم آوردن منابع مالی و از سوی دیگر، با پوشش و توزیع ریسک پیش روی سرمایه‌گذاران و نیز پوشش ریسک پیش روی تجار موجبات تقویت سرمایه‌گذاری‌های مولد و تأمین نهاده‌های لازم برای تولید را فراهم می‌آورد و به‌تبع، بهبود رشد اقتصادی، بهبود وضعیت بیکاری، بهبود نرخ تورم و درنهایت، بهبود وضعیت امنیت اقتصادی را به همراه دارد.

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

همان‌طور که گفته شد، صنعت بیمه از سویی با پوشش ریسک‌های پیش روی فعالان اقتصادی (در حوزه‌های مختلف اعم از کشاورزی، صنعتی، خدماتی و نیز جریان زندگی خانوارها و شهروندان) با کمترین قیمت و بیشترین کیفیت و از سوی دیگر، با به‌کارگیری ذخایر مازاد خود در سرمایه‌گذاری‌های مولد موجب رشد اقتصاد یا کاهش اثر شوک‌ها بر فضای کلان اقتصادی می‌شود و از تنزل وضعیت امنیت اقتصادی جلوگیری می‌کند. در راستای ایفای این نقش اقدامات زیر ضروری است.

سهام‌ها مواجه هستند. توسعه صنعت بیمه و گسترش رشته‌های بیمه‌ای به‌گونه‌ای که این موارد را نیز پوشش دهد، در تأمین نیازهای مالی بخش‌های تولیدی کشور از این ناحیه مؤثر است و از خروج یک‌باره و گسترده سرمایه‌گذاران به‌خصوص سرمایه‌گذاران حقیقی جلوگیری می‌کند. همچنین، در سیستم بانکی یکی از ریسک‌هایی که به‌شدت مورد توجه سپرده‌گذاران است، ریسک ناتوانی بانک‌ها در بازگرداندن سپرده‌ها به مشتریان در خلال بحران‌ها و شرایط ویژه اقتصادی است (مشابه آنچه در دور قبلی تحریم‌ها رخ داد). این موضوع موجب می‌شود تا سپرده‌گذاری به‌سهولت در سیستم بانکی انجام نگیرد و سیستم بانکی نیز از منابع کافی برای تأمین مالی بخش‌های مختلف برخوردار نباشد. همچنین، هجوم سپرده‌گذاران به دلیل ناطمینانی موجود، به‌احتمال زیاد به ورشکستگی سیستم بانکی منجر می‌شود و از این بعد نیز به اقتصاد آسیب می‌رساند. در این شرایط، صنعت بیمه می‌تواند با ابزار بیمه سپرده‌های بانکی، این ریسک را پوشش دهد.

- بهبود شاخص‌های فضای کسب‌وکار: صنعت بیمه به‌طور مستقیم در شاخص‌ها و زیرشاخص‌های بهبود فضای کسب‌وکار وارد نمی‌شود، اما با اثرگذاری بر بازارهای مالی و شاخص‌های بهبود فضای کسب‌وکار، شرایط توسعه کسب‌وکار را فراهم می‌آورد. از مهم‌ترین شاخص‌های بهبود فضای کسب‌وکار می‌توان به شاخص اخذ اعتبار و همچنین، حمایت از سرمایه‌گذاران اشاره کرد. شاخص اخذ اعتبار به میزان دسترسی به منابع مالی اشاره دارد. شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران نیز به‌طور عمده به فضای حقوقی بازار

مصنوعی و کلان‌داده و بررسی فعالیت افراد در شبکه‌های اجتماعی برای پیشنهاد محصولات و خدمات جدید.

– افزایش پیوند بین صنعت بیمه و بازار سرمایه برای تقویت توانایی بخش مالی در تأمین مالی فعالیت‌های مولد: همان‌طور که گفته شد، توسعه صنعت بیمه تأثیرات زیادی بر روند سرمایه‌گذاری‌های مولد دارد. یکی از تأثیرگذاری‌های بیمه در فضای کلان اقتصادی، پوشش ریسک فعالیت‌ها در بازار سرمایه است. از این رو برای افزایش تعامل بین این دو بخش راهکارهای زیر پیشنهاد می‌شود.

- ایجاد شرکت یا شرکت‌های تخصصی که مسئولیت سامان‌دهی به سرمایه‌گذاری در نوآوری‌های جدید و انتشار ابزارهای مالی نوین را بر عهده داشته باشند. هیئت‌مدیره چنین شرکت‌های متشکل از فعالان بازار سرمایه و بیمه هستند. این موجب می‌شود که در کمترین زمان ممکن شناخت کافی نسبت به نیازها، ضرورت‌ها و اقدامات لازم به‌خصوص در حوزه‌های ساختاری و قانونی بورس و بیمه برای تأمین مالی کم‌ریسک چنین پروژه‌هایی حاصل شود.

- توسعه بیمه‌های اعتباری و استفاده از ظرفیت آن‌ها برای حل مسئله عدم اعتبار شرکت‌های کوچک و تازه‌تأسیس یا توسعه بیمه‌های حمایتی برای حمایت از سهام آن‌ها در راستای ایجاد توانایی تأمین مالی از طریق بازار سهام از جمله اقدامات پیشنهادی دیگر است.

– ارائه خدمات جدید بیمه‌ای متناسب با فضای کلان اقتصادی کشور: یکی از مهم‌ترین راه‌های توسعه صنعت بیمه، ارائه محصولاتی متناسب با نیاز مشتریان و ریسک‌های پیش روی آن‌هاست. از جمله راهکارهای پیشنهادی برای دستیابی به این هدف، استفاده از بیمه‌های مبتنی بر فناوری‌های جدید به جای تکیه بر بیمه‌های سنتی است. از جمله بیمه‌های مبتنی بر فناوری‌های جدید می‌توان به موارد زیر اشاره کرد. ۱- مدل‌های بیمه‌ای هم‌تابه‌همتا که با توزیع ریسک میان افراد مشابه، آنان را به پیشگیری از وقوع خسارت ترغیب می‌کند. ۲- بیمه خدمات مکمل که به ارائه خدماتی فراتر از پرداخت خسارت و باندلینگ با استفاده از محصولات دیگر از جمله ارائه محل اقامت یا خودروی موقت با بهره‌گیری از پلتفرم‌های اشتراکی یا قرارداد با تعمیرگاه‌ها در هنگام وقوع حادثه به همراهی بیمه‌گذاران تا زمان پرداخت خسارت می‌پردازد. ۳- ارائه محصولات جدید متناسب با تغییرات محیطی و انتظارات مشتریان از جمله ارائه بیمه سایبری یا ارائه بیمه پارامتریک با بهره‌گیری از فناوری‌های کلان‌داده، هوش مصنوعی و عکس‌های هوایی دیجیتال (برای مثال، برای پوشش ریسک فعالیت‌های کشاورزی). ۴- تولید پایگاه‌های داده با استفاده از هوش مصنوعی و کلان‌داده و اینترنت اشیا برای طراحی و قیمت‌گذاری محصولات جدید حتی در صورت فقدان آمار یا روندی در گذشته و ۵- امکان شناسایی علایق پنهان مشتریان با استفاده از هوش

به‌خصوص در رشته بیمه‌های جدید: در تعریف رشته‌های بیمه‌ای جدید متناسب با نیازهای جدید مشتریان و برای پوشش ریسک‌های نوظهور، توجه به اصل عدالت در تعیین ریسک و نرخ بیمه حائز اهمیت است. در این راستا، استفاده از بسترهای فناورانه جدید مانند بلاکچین‌ها، کمک‌کننده است. در واقع، این بسترها نه تنها اقدام به اختصاصی‌سازی بیمه و حق بیمه برای مشتریان می‌کنند، بلکه موجب سهولت بیشتر در بررسی صحت ادعای خسارت می‌شوند و اطمینان به شرکت‌های بیمه را افزایش می‌دهند. برای مثال:

- می‌توان کیلومترشمارهای معمولی خودروها را با عناصر هوشمندی که به اینترنت متصل می‌شوند و مسافت طی شده خودروها را در بلاکچین ثبت می‌کنند، تعویض کرد. این کار یک مدرک امنیتی و دیجیتالی برای هر خودرو ایجاد می‌کند و از آنجاکه از زنجیره بلوکی استفاده می‌شود، امکان دست‌کاری داده‌ها برای هیچ‌کس وجود ندارد و هرکس می‌تواند تاریخچه وسایل نقلیه را جست‌وجو و مشاهده کند. با این کار می‌توان از وقوع بسیاری از تقلبات در بیمه‌های خودرو از قبیل محاسبه حق بیمه بر اساس کارکرد جعلی خودرو جلوگیری کرد. همچنین، با ارزیابی اطلاعات صاحب بیمه‌نامه (از جمله اطلاعات مالی، سلامت و سابقه بیمه) می‌توان پوشش بیمه‌ای خاصی را به هر فرد ارائه کرد. شاید حتی بتوان در صورت اطمینان از صحت و سقم اطلاعات ثبت شده در بلاکچین به‌ازای هر کیلومتر

- افزایش رشته‌های بیمه‌ای و ارائه آموزش‌های عمومی، هم به فعالان بازارهای بیمه و سرمایه و هم کارشناسان و طراحان ابزارها و بیمه‌نامه‌ها، اقدام دیگری است که باید در این زمینه صورت گیرد.

- تشکیل شرکت‌های تخصصی سرمایه‌گذاری وجوه بیمه‌ای در شناسایی پرتفوی سرمایه‌گذاری مناسب و بهینه شرکت‌های بیمه و همچنین، ضعف‌های بازار سرمایه در سامان‌دهی وجوه بیمه‌ای مؤثر است.

- سیاست‌گذار بازارهای مالی همچنین باید نسبت به امکان‌سنجی انتشار اوراق بهادار بیمه‌ای اقدام کند. این اوراق بهادار می‌توانند در حوزه‌های مختلف اقتصادی منتشر شوند. در واقع، اوراق بهادارسازی ریسک موجب متنوع‌سازی سبد دارایی سرمایه‌گذاران بازار سرمایه می‌شود. این اوراق را می‌توان به صندوق‌های سرمایه‌گذاری، بانک‌ها و مؤسسات مالی، شرکت‌های سرمایه‌گذاری، شرکت‌های بیمه و افراد حقیقی فروخت. بدین ترتیب، از سویی ریسک‌ها از شرکت‌های بیمه بین تعداد بیشتری از افراد (سرمایه‌گذاران خرد و بزرگ) توزیع می‌شود و از سوی دیگر، برای سرمایه‌گذاران سود به همراه دارد؛ ضمن آنکه منبعی برای تأمین مالی شرکت‌های بیمه و جبران کمبود ذخیره سرمایه آن‌ها نیز خواهد بود.

– استفاده فناوری‌های نوین از جمله بلاکچین‌ها در شناسایی ریسک مشتری یا تعریف حق بیمه

